

**PEMBANGUNAN KEMAHIRAN KEPIMPINAN PELAJAR MELALUI
LATIHAN LAKON TEATER**

***DEVELOPMENT OF STUDENT LEADERSHIP SKILLS THROUGH
THEATER ACTING TRAINING***

**Mazrona Kalinggalan^{1*}
Asmiaty Amat²
Fazilah Husin³**

^{1,2} Universiti Malaysia Sabah, Sabah, Malaysia

³Universiti Putra Malaysia, Selangor, Malaysia

mazronakal@ums.edu.my*

Dihantar/Received: 24 August 2023 | Penambahbaikan/Revised: 15 October 2023

Diterima/Accepted: 08 December 2023 | Terbit/Published: 20 December 2023

DOI: <https://doi.org/10.51200/ga.v13i2.4745>

ABSTRAK

Kajian ini melihat bagaimana kesan pendekatan persiapan latihan pelakon dalam membantu meningkatkan kemahiran kepimpinan pelajar. Ia dijalankan kepada 35 responden terdiri pelajar institusi pengajian tinggi selama 14 minggu. Kaedah kajian menggunakan pendekatan kualitatif dan kuantitatif. Data kajian dipungut melalui dua kaedah iaitu temubual kumpulan fokus dan hasil soal selidik sebelum dan selepas pelaksanaan modul. Analisis dapatan bagi temubual kumpulan fokus dijalankan menggunakan teknik pengekodan mengikut sub atribut yang digariskan dalam kemahiran kepimpinan dengan merujuk kepada Modul Pembangunan Kemahiran Insaniah Pelajar Institusi Pengajian Tinggi. Manakala data soal selidik dianalisis menggunakan perisian *Statistical Package for The Social Sciences* (SPSS) dengan menggunakan Ujian T-Test bagi melihat perbandingan sebelum dan selepas pelaksanaan latihan pelakon terhadap responden yang terlibat. Hasil analisis kedua-dua kaedah menunjukkan terdapat peningkatan dalam pembangunan kemahiran kepimpinan dalam kalangan responden terlibat setelah melalui latihan persiapan pelakon.

Kata kunci: latihan lakon, kemahiran insaniah, kemahiran kepimpinan, teater dan kepimpinan.

ABSTRACT

This research investigated the impact of the actor's training preparation approach on the development of leadership skills among students. It was administered for fourteen weeks to 35 respondents who were enrolled in institutions of higher education. The methodology of the investigation incorporates qualitative and quantitative approaches. The data for this study were gathered via two distinct approaches: focus group interviews and questionnaire responses obtained both prior to and subsequent to the module's implementation. Coding techniques were utilised to analyse the results of the focus group interviews in accordance with the sub-

attributes delineated in the “Modul Pembangunan Kemahiran Insaniah Pelajar Institusi Pengajian Tinggi”. The questionnaire data were analysed utilising the T-test in the Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) software in order to compare the responses before and after the actor training was implemented. The findings derived from the evaluation of both approaches indicate that the participants' leadership capabilities improve significantly subsequent to completing actor preparation training.

Keywords: *acting training, soft skills, leadership skills, theater and leadership.*

PENGENALAN

Kemahiran kepimpinan merupakan antara aspek penting dalam melahirkan graduan berkeترampilan dalam pelbagai bidang yang boleh dimanfaatkan untuk memenuhi keperluan industri. Berdasarkan Modul Pembangunan Kemahiran Insaniah Pelajar Institusi Pengajian Tinggi (2006), kemahiran kepimpinan tersenarai sebagai kemahiran insaniah mesti yang wajib dikuasai oleh pelajar sepanjang menuntut di universiti.

Dalam menerapkan kemahiran ini, terdapat pelbagai pendekatan yang boleh dilaksanakan, sama ada melalui pendekatan konvensional atau inovatif dan kreatif. Salah satunya adalah melalui pendekatan seni teater iaitu lakonan. Penggunaan pendekatan teater sebagai satu medium membangunkan kemahiran insaniah dalam kalangan pelajar bukan satu perkara baharu kerana pendekatan ini banyak digunakan di negara Barat. Pendekatan teater membawa proses pembelajaran lebih daripada sekadar memindahkan pengetahuan malah ia juga melibatkan pembangunan skil dan melibatkan pengetahuan untuk mendapatkan persefahaman.

“We would argue that drama is a good investment of time, in terms of the academic curriculum, because it combines artistic learning, cross-curricular connections and significant personal and social learning”.

(Rachel Dickinson et. al, 2006:7)

Penggunaan teater sebagai alat membangunkan manusia dimulakan oleh Bertolt Brecht seorang tokoh teater Jerman yang mendukung falsafah bahawa teater bukan sahaja bertujuan untuk hiburan namun mempunyai matlamat lain dalam membantu manusia menjalani kehidupan. Falsafah itu kemudian dikembangkan dalam memperjuangkan hak-hak manusia, pendidikan dan tidak terkecuali pembangunan sosial masyarakat (Pammenter, 1993). Sebagai elemen utama yang membina teater, lakonan merupakan persiapan yang perlu dipelajari oleh sesiapa sahaja yang ingin terlibat dalam pementasan teater.

Proses persiapan pelakon di dalam teater memerlukan komitmen yang tinggi kerana merangkumi penguasaan dalaman dan luaran melibatkan pelbagai aspek seperti penguasaan olah tubuh, vokal, watak dan perwatakan, konsentrasi, imaginasi dan sebagainya. Kepelbagaian ini adalah bahan utama yang berupaya membangunkan kemahiran insaniah. Anna Ostern (2021) menyatakan bahawa drama dan teater memiliki banyak keupayaan yang boleh disumbangkan kepada dunia pendidikan dan pembangunan sosial walaupun tidak dapat dilihat secara langsung.

KAJIAN LITERATUR

Sebagai antara elemen utama dalam teater, lakonan merupakan antara perkara yang sangat dititikberatkan. Persiapan dalam menyediakan seorang pelakon untuk sebuah pementasan amat rumit bagaimanapun memiliki kelebihan tersendiri khususnya dalam membantu meningkatkan tahap kemahiran insaniah pelakon, termasuk kemahiran kepimpinan. Ini kerana latihan lakon memberikan pengalaman praktikal yang mirip dengan situasi sebenar dan membolehkan individu mengaplikasikan konsep-konsep kepimpinan dalam konteks yang relevan.

Jack Skalican (2018) dalam kajian mengenai penggunaan teknik improvisasi dalam latihan lakon sebagai salah satu alat membantu membangunkan kemahiran kepimpinan mendapati penggunaan teknik improvisasi dalam lakon berupaya memberi impak positif dalam meningkatkan keupayaan kepimpinan peserta yang terlibat. Hasil kajiannya menunjukkan pelajar yang terlibat mengalami peningkatan dalam aspek kemahiran kepimpinan yang dikaji. Sebagai salah satu teknik yang digunakan dalam persiapan pelakon, improvisasi menjadi satu medium yang berkesan dalam membangunkan kemahiran kepimpinan.

Bagaimanapun, Brigitte Biehl-Missal (2010) menyatakan bahawa teater melatih sifat kepimpinan secara tidak langsung. Jelasnya, teater tidak mempersiapkan pelakon menjadi pemimpin yang seratus peratus ideal dan karismatik. Namun, melaluinya, pelakon dapat membina satu asas kukuh mengenai kefahaman dan konsep bagaimana pemimpin itu perlu berfikir dan tindakan-tindakan yang sesuai dan relevan yang boleh diambil dalam sesuatu perkara. Missal lebih cenderung meletakkan kepimpinan melalui pendekatan teater sebagai 'kepimpinan melalui seni' yang membolehkan lebih banyak interaksi kritikal yang boleh diwujudkan dalam melihat kepimpinan menerusi pelbagai perspektif.

Dalam pada itu, Robert Cohen (2011) menyatakan, unsur kepimpinan tidak dapat dipisahkan dari teater. Kerjasama dan kepimpinan adalah dua perkara yang penting dalam sebuah produksi teater. Kerjasama di antara ahli produksi termasuk pelakon memerlukan satu kepimpinan yang baik bagi membolehkan sebuah produksi itu berjaya. Oleh itu sebuah produksi teater tidak lari daripada mengaplikasikan sistem pengurusan berorganisasi yang secara langsung mempraktikkan amalan kepimpinan. Sementara dalam aspek lakonan, pengurusan pelakon antara pelakon dan pelakon dengan pengarah turut menumpukan kepada kemahiran kepimpinan yang baik. Tanpa kepimpinan yang baik pelakon tidak akan dapat menyampaikan lakonan dengan baik. Malah seorang pelakon juga perlu memiliki unsur kepimpinan yang cemerlang kerana perlu teguh kepada disiplin diri ketika berada dalam sesi latihan atau mempersiapkan diri untuk sesuatu watak.

Nilai-nilai kepimpinan yang dibincangkan di atas menunjukkan kemahiran kepimpinan sangat dekat dan memang dilaksanakan dalam latihan lakon. Walaupun secara tidak sedar, elemen kepimpinan yang dipraktikkan sebenarnya secara tidak langsung diamalkan oleh mereka yang terlibat dalam latihan pelakon sepertimana yang dinyatakan oleh Missal (2010) sebagai 'kepimpinan melalui seni'. Hal ini menunjukkan potensi latihan lakon yang dilaksanakan dalam persediaan sebuah pementasan teater berupaya menjadi satu medium dalam melatih amalan kepimpinan dalam masa sama meningkatkan kemahiran memimpin.

METODOLOGI

Kajian dilaksanakan dengan menggunakan pendekatan kualitatif dan kuantitatif. Bagi data kualitatif, data dipungut dengan melaksanakan temubual kumpulan fokus selepas 14 minggu pelaksanaan latihan persiapan pelakon. Data kuantitatif dipungut menggunakan borang soal selidik pra dan pasca pelaksanaan latihan persiapan pelakon.

Bagi proses temubual berfokus, responden dibahagikan kepada tiga kumpulan yang terdiri daripada 11 hingga 12 responden bagi satu kumpulan. Penyelidik bertindak sebagai fasilitator untuk membimbing perbincangan. Topik perbincangan terdiri daripada atribut-atribut yang terdapat dalam setiap elemen kemahiran insaniah merujuk kepada Modul Pembangunan Kemahiran Insaniah Pelajar Institusi Pengajian Tinggi Awal. Temubual dijalankan menggunakan kaedah semi berstruktur, iaitu menggabungkan ciri fleksibiliti temubual terbuka dan berstruktur.

Manakala penggunaan borang soal selidik dilakukan melalui dua bahagian, pertama adalah pra ujian (responden perlu menjawab soal selidik yang telah disediakan sebelum terlibat dalam latihan persiapan lakonan). Manakala tahap kedua adalah pasca ujian, (responden perlu menjawab soal selidik yang sama selepas mengikuti latihan persiapan lakonan).

Jadual 1 adalah menunjukkan sub atribut dan item yang digunakan dalam soal selidik dan temubual kajian ini.

Jadual 1: Sub atribut dan item

KEMAHIRAN KEPIMPINAN		
Kod	Sub Atribut	Item
L1	Mempamerkan sifat seorang pemimpin	Berkebolehan dalam pengucapan awam
		Mempunyai daya pemikiran yang kritis, kreatif dan inovatif
		Mampu membuat keputusan dan menyelesaikan masalah
		Bertoleransi dalam membuat keputusan
		Prihatin, bertanggungjawab dan berfikiran positif
		Memiliki sifat terbuka dalam menerima pandangan/kritikan
L2	Kebolehan untuk memimpin projek	Mampu menyelia anggota pasukan
		Memberi arahan yang jelas
		Mampu bekerja dalam keadaan tekanan
		Kebolehan mengurus masa dengan bijak
L3	Kebolehan untuk memahami dan mengambil peranan bersilih ganti antara ketua pasukan dan anggota pasukan	Kebolehan berbincang sebelum mengambil sebarang keputusan
		Kebolehan untuk menerima tugas dan tanggungjawab
		Berkemampuan bekerja dalam pelbagai etnik, gender dan umur
		Berkebolehan bagi mengagihkan tugas secara adil dan saksama
		Kebolehan untuk memantau, menyusul dan menyelia tugasan sehingga selesai

ANALISIS DAPATAN

Data kuantitatif melalui borang kaji selidik diuji menggunakan perisian SPSS versi 2.1 dengan menggunakan Ujian T-Test. Berpandukan andaian Korelasi Pearson's, data hendaklah berdistribusi normal untuk di anggap sebagai data parametrik. Oleh itu, ujian normaliti dijalankan bagi mengesan normaliti data.

Data dibahagikan mengikut nilai kemahiran atau atribut seperti yang dinyatakan di dalam borang soal kaji selidik. Oleh kerana saiz sampel tidak melebihi 50 responden, maka teknik Shapiro-Wilk digunakan dalam kajian untuk menentukan normaliti data.

Jadual 2: *Paired Sample Test* kemahiran kepimpinan

		Paired Differences				t	df	Sig. (2-tailed)	
		Mean	Std. Dev	Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference				
					Lower				Upper
Pair 1	L1 (Sebelum) - L1 (Selepas)	-4.829	5.119	.865	-6.587	-3.070	-5.580	34	.000
Pair 2	L2 (Sebelum) - L2 (Selepas)	-2.857	2.809	.475	-3.822	-1.892	-6.017	34	.000

Paired Sample T-Test telah dijalankan keatas data L1 dan L2 menunjukkan *mean* sebanyak -4.829 dan -2.857 yang bermaksud perubahan positif dalam nilai kemahiran kepimpinan peserta. Nilai negatif adalah hasil tolak mean sebelum dan selepas menyertai kursus asas pelakon. Hasil ini menunjukkan peningkatan sebanyak 4.829 dan 2.857 mean peserta bagi data L1 dan L2. Sig (2-tailed) menunjukkan $p < 0.05$ bermakna H_a diterima bagi kedua-dua data iaitu ada perbezaan nilai peserta dalam mempamerkan sifat seorang pemimpin selepas mengikuti kursus asas pelakon dan ada perbezaan nilai peserta dalam kebolehan untuk memimpin projek selepas mengikuti MAPP.

Jadual 3: Hasil *Wilcoxon Signe Ranks Test* kemahiran kepimpinan

	N	Mean Rank	Sum of Ranks
<i>Negative Ranks</i>	5	12.70	63.50
<i>Positive Ranks</i>	26	16.63	432.50
<i>Ties</i>	4		
<i>Total</i>	35		

Hasil di atas menunjukkan seramai 5 orang peserta tidak mengalami penurunan selepas mengikuti kursus asas pelakon manakala 26 orang yang lain mengalami perubahan selepas kursus asas pelakon dengan mean rank 12.70 dan 16.63. Manakala 4 lagi peserta tidak mengalami perubahan.

Jadual 4: Statistik ujian

	L3 (Selepas) - L3 (Sebelum)
Z	-3.626
Asymp. Sig. (2-tailed)	.000

Berdasarkan jadual 5.5 di atas, nilai Asymp. Sig (2-tailed) adalah $p < 0.05$ yang bermaksud H_a diterima iaitu ada perbezaan nilai peserta dalam kebolehan untuk memahami dan mengambil peranan bersilih ganti antara ahli pasukan selepas mengikuti MAPP.

Manakala bagi data temubual, hasil analisis mendapati berlaku perubahan dalam kalangan responden bagi sub atribut yang dilihat dalam menilai kemahiran kepimpinan, antaranya, responden merasakan kemahiran kepimpinan diperoleh secara tidak langsung melalui tugas yang dilakukan. Selain itu, pembahagian mengikut kumpulan kecil dalam pelaksanaan aktiviti menjadi satu medium untuk responden bertindak sebagai pemimpin.

Penyelidik:	Adakah anda rasa anda dapat kembangkan kemahiran kepimpinan?
Responden A:	Ada. Sebagai contoh, saya banyak memberi idea dan mengatur dalam menguruskan sesuatu tugas walaupun saya bukan ketua.
Responden B:	Elemen kepimpinan juga dapat dilihat dalam aktiviti berkumpul. Setiap daripada kami berani untuk bertindak spontan untuk memimpin dalam sesuatu tugas
Responden C:	Setiap kali kelas dijalankan, kami akan membahagikan kali dalam kumpulan. Namun begitu, akan ada ahli yang rasa malu bila berada dalam kumpulan dan takut untuk memulakan perbualan. Hal ini memerlukan seseorang untuk mengawal dan membahagikan tugas dalam kumpulan. Dari situ dapat dilihat nilai kepimpinan oleh seseorang individu dan yang lain memberikan kerjasama.

KESIMPULAN

Secara keseluruhan, hasil temu bual ketiga-tiga kumpulan mendapati kemahiran kepimpinan dipamerkan dalam diri responden sebagai seorang ketua atau ahli biasa. Kebolehan mempengaruhi diaplikasikan dengan banyak khususnya ketika latihan untuk pementasan akhir. Dalam memastikan pementasan akhir memberi impak yang baik kepada penonton, semua peserta yang terlibat memberikan yang terbaik. Ia termasuk memberi motivasi dan mempengaruhi sesama mereka agar memberikan komitmen yang terbaik dalam pementasan tersebut.

Kesediaan atau kesukarelaan responden menjadi ketua dapat ditingkatkan melalui latihan lakon. Pada peringkat awal, jumlah responden yang menampilkan diri secara sukarela untuk menjadi ketua adalah sedikit. Namun apabila memasuki fasa pertengahan pelaksanaan latihan, lebih ramai responden bersifat terbuka dan sukarela menjadi ketua apabila diminta.

Ia dapat dilihat melalui kerjasama dalam pelaksanaan aktiviti bagi setiap topik yang terbina dengan begitu baik antara responden. Kehendak setiap aktiviti yang memerlukan idea kreatif dalam menyempurnakan aktiviti membawa kepada kepelbagaian pandangan daripada setiap responden. Oleh itu, responden terbiasa memberi dan menerima pandangan demi menyempurnakan tugas. Proses yang sama berlaku bagi setiap aktiviti justeru kesediaan responden dalam menerima pandangan terus dapat diperkukuh minggu ke minggu.

Manakala dalam aspek menerima arahan pula, kitaran yang sama berlaku, responden bagi setiap pasukan dalam setiap aktiviti memberikan kerjasama dengan menerima arahan daripada ketua kumpulan masing-masing. Ia menjadikan mereka lebih mudah menerima arahan bagi membolehkan pembahagian tugas dan aktiviti diselesaikan dengan lancar untuk kebaikan kumpulan.

RUJUKAN

- Anna Lena Ostern. 2021. *Teaching and Learning Through Dramaturgy*. Routledge. New York.
- Ainon Mohd dan Abdullah Hassan. 2003. *Bakat Dan Kemahiran Memimpin*. Pahang: PTS Publications & Distributors Sdn.Bhd.
- Brigitte Biehl-Missal. 2010. *Hero takes a fall: A lesson from theatre for leadership*. Sage Journals.
- David Pammenter. 1993. *Learning Through Theatre*. Routledge. London.
- Jack Skalican. 2018. *Improvisation and Leadership Development: Understanding Improvisational Theater Arts as Leadership Skills*. San Francisco.
- Katja Frimberger. 2022. *"Cultivating the Art of Living": The Pleasures of Bertolt Brecht's Philosophising Theatre Pedagogy*. Studies in Philosophy and Education.
- Modul Pembangunan Kemahiran Insaniah (*Softskills*) Untuk Pelajar Institusi Pengajian Tinggi Malaysia. 2006. Universiti Putra Malaysia. Serdang.
- Mohd Zaki Kamsah, Mohd Salleh Abu. Wahid Razzaly. 2011. Penerapan Kemahiran Insaniah (KI) Kepada Pelajar Dalam Aktiviti Pengajaran & Pembelajaran Di IPTA.
- Nalita James. 2005. *Actup!' Theatre as Education and its impact on Young People's Learning*. Centre for Labour Market Studies University of Leicester
- Nela Milic, David Linton, Sireita Mullings. 2014. *Participatory Performing Arts A Literature Review*. Calouste Gulbenkan Foundation. UK Branch.
- Pamela Lindsay. 2008. *Acting Study and Social Skills Learning – A Comparative Analysis*. San Jose State University. United States.
- Robert Cohen. 2011. *Working Together In Theatre: Collaboration and Leadership*. Palgrave MacMillan. UK.
- Soleman H. Abu Bader. 2021. *Using Statistical Methods in Social Science Research: With a Complete SPSS Guide*. Oxford University Press.